

712.253

АРТ-ЛАНДШАФТИ В ДИЗАЙНІ СУЧАСНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Бондаренко І. В., Туманов І. М., Титаренко Н. О. *Арт-ландшафти в дизайні сучасного середовища та їх характеристики.* У статті аналізуються та синтезуються основні дані по сучасним тенденціям у рішенні ландшафтів, зокрема виділяється такий напрям як арт-ландшафт. Структуруються групи арт-ландшафту та визначаються їхні характерні особливості. Виявлено взаємозв'язок різних напрямків мистецтва та науки з ландшафтною архітектурою. Доведено, що в садах, організованих як арт-ландшафти, елементи неживої природи відіграють не менш важливу роль, ніж рослини. Ці об'єкти виникли як утілення в ландшафті сучасних архітектурних тенденцій і як відображення різних течій у мистецтві, їх об'єднує використання нових технологій, методів і матеріалів.

Ключові слова: арт-ландшафт, інсталяція, артефакт, кінетичний сад, дизайн.

Бондаренко И. В., Туманов И. Н., Титаренко Н. А. *Арт-ландшафты в дизайне современной среды и их характеристики.* В статье анализируются и синтезируются основные данные по современным тенденциям в решении ландшафтов, в частности, выделяется такое направление как арт-ландшафт. Структурируются группы арт-ландшафтов и определяются их характерные особенности. Выявлены взаимосвязи различных направлений искусства и науки с ландшафтной архитектурой. Доказано, что в садах, организованных как арт-ландшафты, элементы неживой природы играют не менее важную роль, чем растительность. Эти объекты возникли как воплощение в ландшафте современных архитектурных тенденций и как отображение ряда течений в искусстве, их объединяет использование новых технологий, методов, материалов.

Ключевые слова: арт-ландшафт, инсталляция, артефакт, кинетический сад, дизайн.

Bondarenko I., Tumanov I., Tytarenko N. *Art-landscapes in design of modern environment and their characteristics.* The characteristics of the art landscape are defined in the article. It is proved, that creation of art-landscapes is a form of modern organization of recreational areas. They demonstrate new approaches in creation of gardens and parks. The purpose of this paper is to establish characteristics of the art landscape. Analysis of modern trends in landscape design showed the presence of a group of landscapes that go beyond the usual landscape art. This quite large group is defined as the art landscape. Art landscapes are distinguished by pronounced vividness, use of new materials, technologies, forms and objects of land art with symbolic meaning in landscape gardening art. These qualities appeared as a result of technology development as well as the growth of cultural needs of modern society. They became a driving force in finding new original and expressive forms of landscape architecture.

The study of theoretical and visual materials demonstrated that modern designers and architects have made a great contribution into landscape design. Thanks to various techniques they have made significant aesthetic, functional and emotional impact on people.

It is indicated that such world famous designers as Martha Schwartz and Charles Jenks are the brightest modern artists in landscapes design. The creativity of Martha Schwartz's works is a continuation and development of American modernism. She is a supporter of bright and original methods. Martha creates conceptual garden space as an alternative to naturalistic gardens and parks. Works by Charles Jenks have deep meaning in combination with humor. They are metaphorical, vivid and symbolic. The architect competently realizes his fantasies in the natural features of local environment. First of all his works are based on smooth formative lines using natural colours. The compositional center of Charles Jenks's parks coincides with semantic center. Metaphors and connection of human and nature are the main principles on which the author based the organization of landscape design.

Art-landscape is not a garden in the literal and traditional sense. It is an installation that "communicates" with the audience by the language of signs and symbols. On the one hand, creation of art-landscapes requires the usage of new technologies, methods and materials. On the other hand, these gardens have emerged as the implementation of contemporary architectural trends in the landscape and as a reflection of various trends in art.

Art-landscapes are divided into several groups; each of them has its own characteristics. Thus, the concept of group, which is formed by garden-installations, is an illustration of interaction between nature and art; implementation of symbols and images in art objects. The possibility of small area usage, the contrast of semantic content and appearance of garden installations, presence of mobile elements, availability of the motto, the possibility of complete absence of plants are typical features of this group.

The concept of kinetic gardens is an illustration of physics laws. This concept consists of visualization of wind flows mobility and other ways of displaying the movement. Creations of famous masters of kinetic art determine the group of kinetic gardens. The presence of water or its imitation in the form of glass, mirrors,

metal, innovations and experimentations (mechanisms are used) are typical components of kinetic gardens.

Subject-matter, illustration of temporality and fluidity, an attempt to involve the audience as the active participant comprise the conceptual basis for the group "Garden Game". Such temporary garden can be created in any park or public garden. It is determined by the following characteristics: the presence of a pronounced certain image; temporality; inability to exist without the viewer-participant.

The group "Garden-artifact" illustrates human impact on surrounding world by its conceptual solution; conceals the content of each element. This group is characterized by the following features: the interaction of semantic content of artifacts and appearance of the garden; availability of lawn; application of synthetic and natural materials.

The relationship between different areas of art and science with landscape architecture is revealed in the process of research work. It has been proved that solution methods of art landscapes overstep the limits of usual scope. Inanimate nature elements and plants are equally important. On the one hand, they are united by the usage of new technologies, methods and materials. On the other hand, these gardens have emerged as the implementation of contemporary architectural trends in the landscape and as a reflection of different trends in art. Such garden is more like a completed composition, museum installation or sculpture. You can feel that you are inside this composition. One can say that these gardens are a certain result of artistic searches of the 19th and 20th centuries and implementation of modern technical ideas.

Keywords: *art-landscape, garden-installation, garden-artifact, kinetic garden, design.*

Постановка проблеми. Аналіз сучасних тенденцій ландшафтного дизайну показав наявність певної групи ландшафтів, що виходять за рамки звичайного садово-паркового мистецтва. Ця досить велика група визначається як арт-ландшафт і вирізняється у садово-парковому мистецтві яскраво вираженою образністю, застосуванням нових матеріалів, технологій, форм, об'єктів ленд-арту, що мають символічний зміст. Ці якості є наслідком як розвитку технологій, так і зростанням культурних запитів сучасного суспільства, що стають рушійною силою у пошуку нових оригінальних і виразних форм ландшафтно-архітектури.

Аналіз досліджень та публікацій. Вивчення теоретичних та візуальних матеріалів показало, що сучасні дизайнери та архітектори зробили великий внесок у проектування ландшафтів. Завдяки різноманітним прийомам, вони досягли значного естетичного, функціонального й емоційного впливу на людину.

Вивченням питання ландшафтного проектування займалася значна кількість дослідників. Зокрема, С. Ожегов висвітлив історичні шляхи розвитку ландшафтного дизайну в різних країнах, Н. Крижановська — прийоми розробки ландшафтних проектних рішень [4]. Сучасна дослідниця Е. Забеліна у своїй книзі «Пошук нових форм у

ландшафтній архітектурі» опрацьовує питання зв'язку між сучасними тенденціями ландшафтно-архітектури та іншими видами мистецтва [3]. Арт-ландшафт, за словами дослідниці, — це показник проникнення новацій мистецтва та науки ХХ ст. навіть у таку традиційну консервативну галузь мистецтва, як ландшафтно-архітектура.

Мета роботи полягає у встановленні характеристик груп арт-ландшафтів.

Виклад основного матеріалу. Найяскравішими майстрами сучасності зі створення арт-ландшафтів є відомі світові дизайнери Марта Шварц та Чарльз Дженкс. Творчість Марти Шварц є продовженням і розвитком американського модернізму. Вона є прибічницею яскравих оригінальних методів і створює концептуальний садовий простір як альтернативу натуралістичним садам і паркам. Роботи ж Чарльза Дженкса мають глибокий зміст у поєднанні з почуттям гумору. Вони вирізняються метафоричністю, образністю та символічністю. Архітектор дуже грамотно вписує свої фантазії у природні особливості місцевості. Головним чином, він будує свої твори на плавних формоутворюючих із використанням природних кольорів, де композиційний центр співпадає зі смисловим. Головним принципом, на якому ґрунтується авторська організація ландшафтного дизайну, є метафоричність та зв'язок людини з природою.

Із кожним роком ландшафтний дизайн стає все більш популярним та затребуваним, адже на сьогоднішній час екологічний стан є майже критичним. Урбанізація призводить до зменшення зелених зон, тому організація міських парків і садів покликана виправити або хоча б урівноважити хитку екологічну ситуацію. Однак інформатизація, технологічність, стиль та філософія сучасного суспільства не орієнтовані на сприйняття лише звичайних зелених насаджень, змушуючи дизайнерів шукати нові сміливі форми втілення міського ландшафтного дизайну. Новою формою організації рекреаційних зон є створення арт-ландшафтів, які демонструють нові підходи до створення садів і парків.

Арт-ландшафт не є садом у буквальному, традиційному розумінні, це радше інсталяція, що «спілкується» з глядачем мовою знаків і символів. Із одного боку, арт-ландшафти об'єднують використання нових технологій, методів і матеріалів; з іншого боку, ці сади виникли як утілення в ландшафті сучасних архітектурних тенденцій і як відображення різних течій у мистецтві [3]. Основними засобами створення сучасного ландшафтного дизайну є: трансформація як головне архітектурно-конструктивне рішення, екологічність середовища, висока інформаційність, медійність, ергономічність, кінетичність, концептуальність, прагнення організувати простір саме для людини (увага концентрується на людині та її потребах) тощо. За допомогою естетичних категорій створюється певний виразний образ, що сприймається людиною глибше і повніше.

Арт-ландшафти поділяються на кілька груп, кожна з яких має свої особливості. Так, концепцією групи, яку формують сади-інсталяції, є ілюстрація взаємодії природи і мистецтва; втілення символів і образів у художні об'єкти. Інсталяція є відносно новою формою сучасного мистецтва і являє собою просторову композицію, створену з різних елементів, що виступають як художнє ціле. Характерними рисами цієї групи є:

- можливість організації на невеликій ділянці;
- контрастність змістового наповнення інсталяцій та вигляду саду;
- присутність мобільних елементів;
- наявність девізу;
- сад може бути створений повністю без рослин, останнім часом у моду ввійшло використовувати бур'яни;
- у композиції даного саду використовуються бетон, метал, пластик, камені *Swarovski* тощо;
- можливість інтегрування в класичний сад чи природний ландшафт лісу.

Наступну групу формують кінетичні сади, концепцією яких є ілюстрування законів фізики; візуалізація рухливості потоків вітру; інші способи відображення динамічності. Джерелом до їх створення стало кінетичне мистецтво, або кінетизм, що сформувався в 1920–1970 роки як мистецтво руху або ілюзії руху. Його продуктом є рухомі установки, при роботі яких створюється враження, ніби штучні частинки арт-об'єкта абсолютно природно рухаються у просторі самі собою [10]. Групу кінетичних садів визначають наступні риси:

- орієнтація на творіння відомих майстрів кінетичного мистецтва;
- присутність води, або її імітація у вигляді скла, дзеркал, металу;
- наявність інновацій та експериментів (використовуються механізми);
- елементи можуть відігравати не тільки «естетичну» роль, а й бути функціональними;
- наочна демонстрація законів фізики;
- глядач може перетворюватись на творця, вступаючи у взаємодію із кінетичним об'єктом;
- в організації можуть проглядатись натяки на певні класичні стилі.

Для групи «**Гра у сад**» концептуальним підґрунтям є тематичність, ілюстрація тимчасовості, плинності; намагання задіяти глядача в ролі головної дійової особи. Такий сад як тимчасовий можна створити у будь-якому саду, парку чи сквері, надаючи звичному середовищу святкового настрою. Об'єкт цієї групи визначають наступні характеристики:

- об'єкт створюється на короткий проміжок часу, стаючи подобою театральних декорацій;
- наявність яскравого вираженого певного образу;
- тимчасовість;

- неможливість існування без глядача-співучасника.

Група «**Сад-артефакт**» своїм концептуальним рішенням ілюструє вплив людини на оточуючий світ; зашифровує зміст кожного свого елемента. Під словом «артефакт» розуміють естетичну річ другої природи, тобто річ, зроблену людиною і автономну по відношенню до природи; він може бути також фактом мистецтва (арт-факт), що вимагає повної творчої присутності художника [3]. Отже, за допомогою взаємодії артефакту та природи, у яку його поміщено, створюється певне ігрове середовище. Глядач же в такому саду постійно залишається активним учасником задуму художника. Цю групу визначають наступні риси:

- обов'язкова наявність змістової складової;
- взаємодія змістового наповнення артефактів та вигляду саду;
- незвичність форми;
- наявність рівного газону;
- неможливість інтегрування у будь-який сад;
- застосування синтетичних та природних матеріалів;
- для озеленення використовуються також бур'яни; може створюватись повністю без рослин.

За кордоном проектування та втілення арт-ландшафтів активно ведеться в економічно розвинених країнах. Якщо аналізувати доцільність впровадження арт-ландшафтів до загального ландшафтного дизайну України, слід зазначити, що, по-перше, відбудеться збагачення природного озеленення, а це сприятиме покращенню екологічного стану. По-друге, відбудеться задовільнення інтересів суспільства щодо естетичного художнього наповнення навколишнього середовища, невідривно пов'язаного з природою. По-третє, це сприятиме зростанню інтересу до різних видів мистецтв (художнє мистецтво, музика, відеомистецтво тощо), що позитивно впливатиме на ерудованість та естетичні смаки суспільства.

Висновки. Протягом дослідження було виявлено взаємозв'язок різних напрямків мистецтва та науки з ландшафтною архітектурою і доведено, що арт-ландшафти — це сади, прийоми вирішення яких виходять за звичні рамки, сади, де елементи неживої природи грають не менш важливу роль, ніж рослини. З одного боку, їх об'єднує використання нових технологій, методів і матеріалів; з іншого боку, ці сади виникли як утілення в ландшафті сучасних архітектурних тенденцій і як відображення різних течій у мистецтві. Такий сад більше нагадує певну закінчену композицію, музейну інсталяцію, скульптуру, усередині якої можна перебувати. Можна сказати, що ці сади — певний підсумок пошуків мистецтва XIX–XX ст. та втілення технічних ідей сьогодення.

Література:

1. «Арт-ландшафти» і їх типи [Електронний ресурс] : стаття / *Ландшафтная архитектура и зеленое строительство*. — режим доступу : <http://landscape.totalarch.com/node/165>, вільний. — Назва з екрану.
2. Дормидонтова В. В. Мінімалізм в садово-парковому мистецтві [Електронний ресурс] : стаття / Он-лайн журнал «Архитектон: известия вузов». — № 38. — 2012. — режим доступу : http://archvuz.ru/2012_2/17, вільний. — Назва з екрану.
3. Забелина Е. В. Поиск новых форм в ландшафтной архитектуре : учеб. пос. / Е. В. Забелина. — М. : Архитектура-С, 2005. — 160 с. : ил.
4. Крыжановская Н. Я. Основы ландшафтного дизайна [Текст] / Н. Я. Крыжановская. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. — 204 с. : ил.
5. Нехуженко Н. А. Основы ландшафтного проектирования и ландшафтной архитектуры : учеб. пос. / Н. А. Нехуженко. — [2-е изд., испр. и доп.]. — СПб. : Питер, 2011. — 192 с. : ил.
6. Charles Jencks [Електронний ресурс]. — режим доступу : <http://www.charlesjencks.com/>, вільний. — Назва з екрану.
7. Encyclopedia of art. Installation Art [Електронний ресурс]. — режим доступу : <http://www.visual-arts-cork.com/installation-art.htm>, вільний. — Назва з екрану.
8. Martha Schwartz Partners. About practice [Електронний ресурс] : стаття / Martha Schwartz Partners. — режим доступу : <http://www.marthaschwartz.com/about/practice.php>, вільний. — Назва з екрану.
9. McHoy Peter, Evelegh Tessa. The practical encyclopedia of garden planning design & decoration / Peter McHoy, Tessa Evelegh. — Lorenz Book, 1999. — 514 p.
10. The art story foundation. Kinetic Art [Електронний ресурс]. — режим доступу : <http://www.theartstory.org/movement-kinetic-art.htm>, вільний. — Назва з екрану.

References:

1. «Art-landshafy» i yikh typy. [“Art-landscapes” and their types]. *Landshaftnaya arkhytektura y zelenoe stroytel'stvo*. Available at: <http://landscape.totalarch.com/node/165>.
2. Dormydonтова V. V. Minimalizm v sadovo-parkovomu mystetstvi [Minimalism in landscape gardening art] *Arkhytekton: yzvestiya vuzov*, Vol. 38, 2012. (In Russ.) Available at: http://archvuz.ru/2012_2/17.
3. Zabelina E. V. Poisk novykh form v landshaftnoj arhitekture [The search for new forms of landscape architecture]. Moscow, Arhitektura-S, 2005, 160 p., il.
4. Kryzhanovskaja N. Ja. Osnovy landshaftnogo dizajna [Basics of Landscape Design], Rostov-on-Don, fenix, 2005, 204 p., il.
5. Nehuzhenko N. A. Osnovy landshaftnogo proektirovaniya i landshaftnoj arhitektury [Basics of Landscape Design and Landscape Architecture]. 2-e izd., ispr. i dop., SPb. : Piter, 2011, 192 p., il.
6. Charles Jencks. Available at: <http://www.charlesjencks.com/>.
7. Encyclopedia of art. Installation Art. Available at : <http://www.visual-arts-cork.com/installation-art.htm>.
8. Martha Schwartz Partners. About practice. Available at : <http://www.marthaschwartz.com/about/practice.php>.
9. McHoy Peter, Evelegh Tessa. The practical encyclopedia of garden planning design & decoration. Lorenz Book, 1999, 514 p.
10. The art story foundation. Kinetic Art. Available at: <http://www.theartstory.org/movement-kinetic-art.htm>.